

RECENSIES

slechts een luttele zeven bladzijden en brengt weinig nieuws. Maar, nog eens, we moeten dankbaar zijn voor het vlijtig verzamelde materiaal. Wie er kennis van neemt, kan niet anders dan concluderen, dat met Gaston Eyskens iemand van grote allure aan het roer heeft gestaan. Iemand, die hardnekkig trouw is geweest aan enkele fundamentele beginselen, en ze in werkelijkheid heeft omgezet, dankzij grote welsprekendheid en tactische soepelheid.

Welke waren die grondbeginselen? Ten eerste: gehechtheid aan het Vlaamse ontvoogdingsproces, zonder te vervallen in eng nationalisme en met inachtneming van de Belgische realiteit. Ten tweede: onvoorwaardelijke erkenning van het feit, dat men een bepaalde staat kon dienen en toch geloven in de noodzaak van transnationale verbanden. Eyskens was (en zijn zoon, de huidige minister, is) een warm voorstander van Benelux en de Europese Gemeenschap. Ten derde: de zekerheid dat men heden ten dage geen land kan leiden zonder dat men een grondige kennis heeft van de moderne economie en haar onontkooombaarheden. Ten vierde: verknochtheid aan de Leuvense Katholieke Universiteit, nu geheel Nederlandstalig, met als consequentie, dat men niet slechts goede, telkens vernieuwde lessen moet geven, maar ook een deskundige, vaderlijke hulp moet zijn voor de studenten. Ten vijfde: de nuchtere levensles, dat men de boog niet moet overspannen, aangezien ontspanning, recreatie en het gezinsleven hun eisen stellen waaraan niemand ontsnapt zonder schade te lijden aan zijn ziel en ... tenslotte ook aan zijn werk.

H. Brugmans

Ch. van Esterik, J. van Tijn, *Jaap Burger. Een leven lang dwars. Een politieke biografie* (Amsterdam: Bert Bakker, 1984, 317 blz., f29,50, ISBN 90 351 0021 1).

Een beetje auteur mag er geen moeite mee hebben om een pakkend boek te schrijven over de socialist Jaap Burger (geb. 1904). Borg voor stof met een meer dan gemiddelde opwindende lading staat namelijk de combinatie van politieke carrière en karakter. Onstuimig, geen liefhebber van compromissen, voorkeur voor duidelijkheid en rauw in de mond. Dat is Burger ten voeten uit, maar stelt men zich een politiek leider van formaat aldus voor? Immers wie onvoldoende tact en maat aan de dag legt, eindigt in de politieke strop. Dat lot is Burger dan ook tot tweemaal toe beschoren geweest, maar even zovele malen volgde de wederopstanding.

De entree in de politiek maakte Burger pas tijdens de oorlog. Dat hij Engelandvaarder was, kwalificeerde hem in de ogen van Wilhelmina voor het ministerschap. Zij drong hem op aan Gerbrandy, die niets naliet om hem het leven zuur te maken. Doordat hij echter weldra ook Wilhelmina hevig teleurstelde door niet naar haar pijpen te dansen, werd hij weer met vereende krachten van het ministerschap afgeholpen. In 1952 werd Burger voorzitter van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer. Hij stelde zich in die hoedanigheid meer tegenover dan naast de brede-basis-kabinetten van Drees op. Volgens hem moesten de socialistische ministers vanwege de numerieke meerderheid van de confessionelen te vaak het onderspit delven en deden zij dat ook te gemakkelijk, zodat van het eigen programma te weinig gerealiseerd werd. Het einde van de rooms-rode samenwerking in 1958 betreurde Burger geenszins en hij heeft er zelfs bewust naar toe gewerkt. Als leider van de oppositie heeft hij het na 1958 nog een paar jaar uitgehouden, totdat hij in 1962 op weinig verheffende wijze aan de kant werd geschoven. De PvdA, op papier een volkspartij, was in de praktijk een arbeiderspartij gebleven en daarbij paste Burger met zijn voorkeur voor het

werkmansblauw uitstekend. Maar vanaf 1958 kreeg een stroming de overhand, die koos voor het colbertje met wit overhemd. Zij werd geleid door voormalige vrijzinnig-democraten en ex-ministers als Vondeling, Samkalden en Suurhoff, die het van existentieel belang vonden dat de partij ook de middengroepen aan zich bond. In hun ogen was Burger met zijn ongepolijste optreden en taal niet de geschiktste persoon om aan dat proces leiding te geven. Zijn come-back vierde Burger in 1973 als maker van het kabinet-Den Uyl.

Stof te over dus voor een smakelijk boek. Dat hebben Van Esterik en Van Tijn ook gemaakt. Het leesgenot wordt nog verhoogd door de journalistieke schrijftrant. Maar ondanks archiefonderzoek en langdurige gesprekken met Burger brengen de auteurs weinig nieuws aan het licht; de beschrijving van Burgers twist met L. de Jong over diens interpretatie van de Londense periode en de behandeling van de 'val' in 1962 vormen de uitzonderingen. Ook is er geen sprake van een verrassende interpretatie.

Is de laatste ondertitel 'een politieke biografie' terecht? In ieder geval is het lidwoord op zijn plaats, want er is voldoende ruimte overgebleven voor een andere politieke biografie. De auteurs hebben zich beperkt tot de meest saillante momenten in Burgers carrière. Nu zijn crises en formaties uiteraard belangrijke gebeurtenissen in het leven van een politiek leider, maar dat leven bestaat uit meer. Helaas laten de auteurs na hun selectie te verantwoorden. Hebben zij zich soms te weinig tijd gegund voor een breder opgezet onderzoek? Het lijkt erop. Een te krap bemeten tijdsplanning zal er ook wel debet aan zijn dat er kennelijk onvoldoende gelegenheid was om de drukproeven met zorg te corrigeren. Niet alleen zijn enkele feitelijke onjuistheden blijven staan, maar het boek wemelt ook van de drukfouten en van overtredingen van de grammaticale regels.

De onvolledigheid van de biografie laat een afgerond oordeel over de politicus Burger niet toe. Daarbij komt dat de auteurs zichzelf in de weg hebben gestaan om te slagen in een evenwichtig portret. Hun pen is namelijk te opvallend in anti-confessionele inkt gedoopt. Het is Burgers goed recht om afspraken met de confessionelen te vergelijken met 'scheten in een netje' (284) en het is juist dat de auteurs zo'n uitspraak eruit lichten, maar wanneer zij zelf de eenheid binnen de confessionele fracties 'zo hecht als een hostie' (243) noemen, is dat een overschrijden van betamelijke grenzen, die een serieus auteur in acht neemt. Het verraadt een instelling, die een goed doordachte analyse kan verhinderen. Dat blijkt overduidelijk bij de behandeling van de crisis van 1958. Omstandig wordt uitgelegd dat Burger met het mes op zak liep om de levensdraad van het kabinet door te snijden (139-152) en toch zijn het voor de auteurs de confessionelen die de breuk geforceerd hebben (153). Zo iets heeft niets meer te maken met evenwicht in de beoordeling.

Conclusie: een vlot leesbaar boek met een geringe nieuwswaarde, maar de echte biograaf moet Burger wel nog krijgen.

J. Bosmans

F. Messing, *De Nederlandse economie 1945-1980. Herstel, groei, stagnatie* (Bussum: Unieboek, 1981, 163 blz., f22,50, ISBN 90 228 3538 3).

In ruim 100 pagina's (de rest bestaat uit noten en een literaturopgave) tracht Messing voor de lezer een beeld te schetsen van de belangrijkste economische en sociale gebeurtenissen in ons land gedurende de periode 1945-1980. Zijn betoog centreert zich rond drie cruciale zaken, te weten het - verbluffend snelle - economische herstel na 1945, de daarna intredende ongekende grote economische groei en, tenslotte, de daaropvolgende kater halverwege de jaren zeventig in de vorm van een stagnerende economie, grote werkloosheid, hoge inflatie, een proces van de-industrialisering en het ontbreken van een sociale consen-